

Perustuslakivaliokunnan infotilaisuus liikkumisrajoituksia koskevasta lausunnosta 31.3.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

No niin, sitten voidaan pikkuhiljaa aloitella.

Tosiaan tervetuloa, median edustajat, tähän perustuslakivaliokunnan tiedotustilaisuuteen! Edetään taas sillä tavalla, että annan tuossa ensin puheenvuoron puheenjohtaja Rinteelle, sitten varmaan varapuheenjohtaja siitä jatkaa, ja sitten sen jälkeen päästään median kysymyksiin. Laittakaa tosiaan, median edustajat, mikrofonit siksi aikaa kiinni, kun ette ole kysymysvuorossa, ja sitten avaatte mikrofonin, kun kysytte.

Mutta mennään suoraan asiaan. – Puheenjohtaja Rinne, olkaa hyvä.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Kiitoksia! – Arvoisat tiedotusvälineiden edustajat, tervetuloa tähän tilaisuuteen minunkin puolestani! Valiokunta on kuullut parin päivän aikana useita asiantuntijoita sekä tästä epidemiologisesta tilanteesta että myöskin hallituksen esityksen juridisista arvioista. Täytyy todeta, että saadun selvityksen mukaan tämä epidemiatilanne on edelleen hyvin vakava, vaikka nyt muutaman päivän on uusien tartuntojen määrä vähentynyt, tartunnat ovat edelleen korkealla tasolla, erityisesti Uudellamaalla sekä Varsinais-Suomessa. Tämä tilanne johtaa siihen, että vakavasti sairaiden määrä kasvaa tartuntojen kokonaismäärän kasvaessa, samoin sitten tietenkin kuolleiden.

Tilanteen hallinta saattaa nopeastikin edellyttää nykyisiä rajoituksia tiukempia toimenpiteitä lähikontaktien vähentämiseksi, jotta tilanne ennen kesää eli lämpiävän ilman ja rokotusten kattavuuden myötä alkaa helpottaa.

Hallituksen esityksessä on aivan oikeat ja perusoikeuksien näkökulmasta hyväksyttävät tavoitteet, erityisen painavat syyt: siis ihmisten hengen ja terveyden suojele, sairaanhoidon kapasiteetin turvaaminen erityisesti tehohoidon osalta.

Tuossa hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ja se tuli esille myöskin asiantuntijakuulemisessa, että erilaiset yksityistilaisuudet, joissa ihmiset kokoontuvat yhteen – kyläilyt, vierailut, erilaiset illanistujaiset ja päivänistujaisetkin, kokoontumiset sekä juhlat vuokratuissa yksityistiloissa, erilaiset kerhot sekä oleskelu ja kuljeskelu useamman henkilön porukoissa – ovat viikolla 10 olleet jopa yli 50 prosenttia kaikista tartunnanlähteistä. Sen lisäksi asiointi erilaisissa liikkeissä ja harrastustoiminnassa sekä uskonnolliset kokoontumiset ovat olleet paikkoja, joissa tartuntoja on ilmennyt, sekä työpaikat, joissa lähityötä tehdään, ja erilaiset vieras- ja kausityöntekijöiden sekä opiskelijoiden yhteismajoitukset. Hallituksen esityksen lähtökohta on se, että liikkumista kokonaisvaltaisesti liikkumiskiellolla rajoittamalla näihin voidaan vaikuttaa.

Valiokunnan lausunto, joka annettiin tänään, on yksimielinen. Sehän annetaan hallintovaliokunnalle, ja muutamien muidenkin valiokuntien lausunnot sinne ovat tulossa.

Tässä hallituksen esityksessä eriteltyt epidemian hallintaan liittyvät tavoitteet voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan saavuttaa suuruusluokaltaan yhtä tehokkaana tartuntojen vähentämisenä, jos lakiehdotuksen kiellot ja rajoitukset kohdistetaan ei kokonaisvaltaisesti kaikkeen liikkumiseen lähtökohtaisesti vaan perusteluissa mainittuihin tartunnanlähteisiin. Perustuslakivaliokunta on pitkin matkaa tämän epidemian, pandemian oloissa korostanut sitä, että tällaista vähäisemmän puuttumisen periaatetta on tärkeää noudattaa. Tästä syystä hallituksen esityksen perusratkaisu kieltää liikkuminen lähtökohtaisesti kokonaan on oikeasuhtaisuuden vastainen eikä sitä voida pitää perustuslain tarkoittamalla tavalla välttämättömänä.

Tätä ongelmallisuutta korostaa tulkinnanvaraisuus näissä kielloissa, määräyksissä, niitten poikkeuksissa, minkä johdosta ihmisten on käytännössä mahdotonta ennakoida, mikä on kiellettyä ja sallittua, ja sitä, mikä on rangaistavaa.

Perustuslakivaliokunta ei pidä mahdollisena, että edellä sanottu, eli nämä ongelmat tässä lakiesityksessä, olisi korjattavissa hallituksen esityksen perusratkaisujen puitteissa, vaan perusratkaisua on muutettava. Ja miten on muutettava? Sillä tavalla, että kiellot ja rajoitukset suunnataan tarkkarajaisesti niihin tartunnanlähteisiin, jotka edellä mainittiin, siis yksityiskokouksiin ja tilaisuuksiin, oleskeluun ja liikuskeluun porukoissa, kaupoissa ja palveluissa käynteihin – erityisesti niihin liittyvät rajoitukset, ei niinkään kiellot.

Kyseessä ei ole sääntelyltään laaja lakiesitys. Sillä on kiire, ja valiokunnan esittämä perustuu pääosin hallituksen esityksen perusteluihin. Esitys on kuitenkin hyvin merkittävä asia sisällöltään, vaikutuksiltaan. Näiden asioiden vallitessa perustuslakivaliokunta toteaa, että hallintovaliokunnan on mietintövaliokuntana tarkalleen arvioitava, tekeekö se itse tarvittavat muutokset vai millä tavalla tämä tilanne ratkaistaan.

Tämä esitys pitää sisällään myöskin maskipakon, johon liittyy perustuslakivaliokunta esittää joitakin tarkennuksia ja toteaa, että koko valtakuntaa kattava maskipakko voidaan säätää osana tartuntatautilakia normaalissa säätämisyjärjestyksessä, ja antaa tähän liittyen kehotuksen valtioneuvostolle ryhtyä valmistelemaan tällaista lainsäädäntöä.

Tässä oikeastaan keskeisin sisältö tuosta valiokunnan lausunnosta ja sen perusteluista. Nyt valiokunnan varapuheenjohtaja Häkkänen, olkaa hyvä.

Perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja, kansanedustaja Antti Häkkänen:

Joo, kiitoksia, puheenjohtaja! – Ensinnäkin taustaksi: Perustuslakivaliokunta on tämän kriisin aikana muodostanut useita sellaisia keskeisiä periaatteita, joilla pyritään

ohjaamaan näiden koronarajoitustoimenpiteiden asettamista. Perustuslakivaliokunta ei siis ole juurikaan estänyt koronantorjuntatoimenpiteitä vaan nimenomaan ohjannut, niin että tietyt perustuslailliset periaatteet toteutuvat näiden rajoitusten asettamisessa. Yksi keskeinen niistä on ollut se, että pitää pyrkiä löytämään mahdollisimman kevyet perusoikeusrajoitukset tavoitteiden täyttämiseksi. Toinen on se, että pitää pyrkiä minimoimaan aiheutuneet haitat näistä rajoituksista. Ja hyötyjä ja haittoja pitää pystyä vertailemaan niin, että kokonaisuutena voidaan arvioida yhteiskunnalliset hyödyt ja haitat. Ja nämä perusperiaatteet ovat olleet myös tässä arvioinnissa taustalähtökohtina, kun perustuslakivaliokunta on huolellisesti arvioinut, onko tällainen lakiesityksessä esitetty kielto perustuslain mukainen. Ja nytten tämä pääviesti tästä perustuslakivaliokunnan ratkaisusta on se, että tämä lakiesitys ei ole perustuslain mukainen perusratkaisultaan. Se johtuu juurikin näistä puheenjohtajan mainitsemista seikoista, ja käyn niistä muutaman tässä vielä läpi.

Ensinnäkin, vaikka lakiesityksen otsikossa sanotaan, että kyse on rajoituksista, niin perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että kyse on tosiasiallisesti ulkonaliikkumiskiellosta. Ja lähtökohtaisesti ulkonaliikkumiskiellon rikkominen on kriminalisoitua toimintaa, ellei oikeusperustetta löydy ulkona liikkumiselle. Tämä aiheuttaa sen perusongelman, jonka valiokunta lausunnossaan kuvaa, että valtaosa arkisesta liikkumisesta saattaa kuitenkin olla sellaista liikkumista, joka ei aiheuta viruksen tarttumisvaaraa, ja se aiheuttaa myös rajattoman määrän näitä poikkeuspykälien tarpeita, jotka pitäisi jotenkin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti kriminalisoida. Tämä johtaa sellaiseen tilanteeseen, joka katsotaan länsimaiselle oikeusjärjestykselle hyvin vieraaksi, eli siihen, että arkista liikkumista pitäisi pystyä mahdollisimman täsmällisesti sääntelemään jokaiselta osalta.

Ja perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan nämä hallituksen tavoitteet eli epidemian torjunta yksityisissä tilaisuuksissa, yksityisissä kokoontumisissa, oleskelussa ja tietyissä kaupassa käyntiin liittyvissä kohtaamisissa ovat sellaisia, että epidemian torjunnan kannalta näitä tilanteita kyetään torjumaan myös kevyemmin keinoin eli käytännössä puuttamalla näihin yksityisiin kokoontumisiin tarkkoilla, rajatuilla toimenpiteillä eikä tällaisilla massamaisilla toimenpiteillä eli koko ulkonaliikkumiskiellolla.

Eli käytännössä tämä sääntelyratkaisun perusasetelma pitää kääntää hyvinkin pitkälti toisinpäin, eli ei massaratkaisua kokonaisuutena vaan tarkkaan kohdennettuna niihin ongelmakohtiin, joita valtioneuvosto itsekin kuvaa tuossa esityksessään.

Sitten maskipakosta perustuslakivaliokunta toteaa, että tämä maskipakko sinänsä ei edellytä mitään perustuslain säätämisyjärjestystä tai poikkeuslakeja tai muutakaan, vaan se voidaan säätää tuonne tavalliseen tartuntatautilakiin, ja siitä annetaan myös velvoite lainvalmistelun käynnistämiseen valtioneuvostolle.

Ja lopuksi perustuslakivaliokunta vielä edellyttää hallintovaliokunnalta, että lakiesitys saatetaan vielä perustuslakivaliokunnalle arvioitavaksi sitten, kun tämä lakiesitys on valmiina. – Kiitoksia.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitos, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja! – Nyt sitten tosiaan kysymykset median edustajilta tuonne tsättiin, eli oma nimenne ja sitten media. Siellä on ensimmäisenä varannut vuoron Mika Lehto Ilta-Sanomista. – Olkaa hyvä.

Toimittaja Mika Lehto, Ilta-Sanomat:

Joo, kun pääsee kysymään, niin kysyn kaksi kysymystä.

Ensimmäinen, joka on helpompi: siis maskipakko – velvoitatte, että hallitus säätää lain maskipakosta, koko maahan ilmeisesti? Ensimmäinen kysymys.

Ja sitten toinen kysymys: Tämä ratkaisu ei käy ollenkaan, eli liikumista ei voi näin rajoittaa, vaan se pitää tehdä rajoitetuin toimin? Elikkä tämä koko esitys menee uuteen valmisteluun?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Vastaan ensimmäiseen kysymykseen ja totean sen, että tartuntatautilaissa on erilaista säännöstöä sen varalta, että sitä tarvitaan tilanteessa, jossa on tällainen tarttuva tauti, ja riippuu vähän taudin asteesta, millä tavalla sen pohjalta voidaan puuttua tilanteeseen. Tämä velvoite koskee sellaisen lainsäädännön valmistelemista, jossa tämä maskipakko sen erilaisissa tarpeissa on käytettävissä. Ei siinä sinällään todeta sitä, että se nyt juuri tällä hetkellä pitäisi säätää voimaan, vaan maskipakko tartuntatautilain pohjalta on ikään kuin sinne varastoon käytettäväksi.

Ja sitten tähän toiseen kysymykseen totean sen, että perustuslakivaliokunta siis toteaa hyväksyttäväksi tämän lakiesityksen tavoitteet ja ne syyt, joiden takia tällaista lakiesitystä on lähdetty toteuttamaan, mutta sinällään se tapa, jolla hallitus on sitä lähtenyt esityksen mukaan toteuttamaan, ei ole mahdollinen. Perustuslain 23 §:n pohjalta se ei ole välttämätön. Ja tästä syystä perustuslakivaliokunta esittää näitä säätämisyjärjestyksen takana olevia muutoksia hallintovaliokunnan tehtäväksi, kuitenkin niin, että hallintovaliokunta itse arvioi, tekeekö se ne täällä eduskunnassa vai tarvitaanko siihen sitten hallituksen täydentävä esitys tai vaikka koko esitys. Tämä esitys on nyt hallintovaliokunnan arvioitavissa.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Selvä, kiitoksia! – Sitten seuraava kysymys. – Viivi Salminen, STT, olkaa hyvä.

Toimittaja Viivi Salminen, STT:

Joo, tämä seuraava kysymys on tietenkin ehkä kuitenkin suunnattu enemmän tuonne hallintovaliokuntaan, mutta haluaisin kuulla myös teidän arvionne: kun sanoitte, että hallintovaliokunnan nyt pitää arvioida se, voidaanko nämä tarvittavat muutokset tehdä eduskunnassa vai tarvitaanko tähän kokonaan uusi hallituksen esitys, niin mitä mielestänne nyt pitäisi hallintovaliokunnan päättää tai mikä olisi teidän mielestänne järkevä ratkaisu? Ja sitten: koska tämä ei ole nyt tässä koronan aikana ollut ainoa

hallituksen esitys, joka on tällaisen tyrmäyksen perustuslakivaliokunnasta saanut, niin kuinka huolissanne te olette tästä asiasta?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Kuten varapuheenjohtaja totesi tuossa äsken, perustuslakivaliokunta lähtökohtaisesti on pyrkinyt ohjaamaan omilla lausunnoillaan, mietinnöillään asioitten kulkua näissä hallituksen esityksissä, ja sitä tässäkin nyt pyritään tekemään.

Hallintovaliokunnan puolesta en mene lausumaan yhtään mitään. Hallintovaliokunta ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyksen taakse laittamat edellytykset siitä, mistä lähtökohdasta koko lainsäädäntö voidaan säätää.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitoksia! – Seuraavana kysymysvuorossa Hanna Gråsten Iltalehdestä. – Olkaa hyvä.

Toimittaja Hanna Gråsten, Iltalehti:

Niin, jatkaisin vielä vähän tätä Viivin esille nostamaa kysymystä. Eli mitä te ajattelette siitä, että hallitus pyrki tällä esityksellä näinkin voimakkaasti rajoittamaan ihmisten perusoikeuksia, kuten selvästi sitten todettiin. Onko tässä tosiaan lainvalmistelussa nyt jonkinlaisia ongelmia, kun tällainen esitys on kuitenkin annettu?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Tässä on varmasti hyvin paineista tilannetta eri viranomaisissa ja ministeriöissä, ja totean vain sen, minkä perustuslakivaliokunta on lausunut, että tässä on muutettavaa.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitoksia! – Sitten Teemu Muhonen, Helsingin Sanomat, olkaa hyvä.

Toimittaja Teemu Muhonen, Helsingin Sanomat:

Kiitos! – Kun perustuslakivaliokunta katsoi, että olisi siis puututtava tartunnan lähteisiin, niin onko valiokunta arvioinut sitä, onnistuisiko puuttuminen esimerkiksi ihmisten asunnoissa tapahtuviin kokoontumisiin? – Kiitos.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Valiokunta on kuullut asiantuntijoita ja on omaan aikaisempaan käytäntöönsä pohjaten arvioinut tämän tilanteen ja todennut nämä lopputulemat, jotka tässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa on, eli sen, että puuttuminen yksityisiin tilaisuuksiin, niitten kieltäminen ja rajoittaminen tavalla tai toisella hallintovaliokunnan päättämällä tavalla on niitä keinoja, joilla voidaan päästä myös hallituksen esityksen näkökulmasta esille nostetuissa asiakokonaisuuksissa niihin tavoitteisiin, joita hallitus on asettanut.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitos! – Sitten seuraavana Yle Uutiset ja Pekka Kinnunen. – Olkaa hyvä.

Toimittaja Pekka Kinnunen, Yle Uutiset:

Kiitos! – Vielä jatkan tätä tarkentamista, eli onko perustuslakivaliokunta sitä mieltä, että nämä hallituksen hyvät tavoitteet voisivat toteutua paremmin kokoontumisrajoituksia muuttamalla?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Tässä on lähtökohta se, että perustuslakivaliokunta on asiantuntijoita kuullen ja omaa ratkaisukäytäntöään pohtien päätenyt siihen, että tammöiseen totaaliseen liikkumisen kieltämiseen poikkeuksilla mahdollisuuksien avaaminen ei ole sopiva tapa tässä tilanteessa rajoittaa perusoikeuksia. Ja siitä syystä ne tavoitteet, jotka hallitus on asettanut, voidaan perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen ja sen oman arvion mukaan saavuttaa suurin piirtein samalla tarkkuudella, samalla suurusmäärällä kuin mitä hallitus esittää näillä tarkoilla, kohdennetuilla, rajatuilla toimenpiteillä kokoontumisiin ja kaupassa käynnin rajoituksiin liittyen.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitos! – Sitten seuraava kysymys. [Taustalta kuuluu lasten ääniä] Nyt on jonkun mikrofonin päällä. Nyt pitäisi laittaa mikrofonin kiinni. – Kiitoksia.

Oli vähän nuortakin yleisöä näköjään joukossa. – Seuraavana Magnus Swanljung. – Olkaa hyvä.

Toimittaja Magnus Swanljung, Svenska Yle:

Joo, taitaa olla edelleen, anteeksi. – Jag skulle fråga Antti Rinne: Hur ser de grundlagsenliga alternativen då ut, de som mer exakt kommer åt de här problemen?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Nu hörde jag inte. Vad var det som du först sade?

Toimittaja Magnus Swanljung, Svenska Yle:

Vilka är de grundlagsenliga alternativen till de breda utegångsförbudsåtgärder för att komma åt de här problemen som du talade om?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

De alternativa möjligheterna är att begränsa människornas möten i situationer där det är möjligt att den här sjukdomen går vidare.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitoksia! – Sitten Freddi Wahlström, Svenska Yle, olkaa hyvä.

Toimittaja Freddi Wahlström, Svenska Yle:

Jo, tack! – Jag skulle vilja fråga Antti Rinne om det här lagförslaget, om grundlagsutskottet tycker att det borde beredas helt på nytt eller om det är möjligt att ändra ännu i lagförslaget. Hade ni någon åsikt om det här?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Vi säger på det sättet att det måste beredas på nytt.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitoksia! – Sitten vielä Viivi Salminen, STT, olkaa hyvä.

Toimittaja Viivi Salminen, STT:

Joo olisin voinut vielä sitä kysyä, pohtiko perustuslakivaliokunta jollakin tavalla siitä välttämättömyyden näkökulmasta sitä, voisiko tällä rokotejärjestyksen muuttamisella ja painottamisella pahemmille epidemia-alueille... Että vaikuttaako se tavallaan tähän välttämättömyyspohdintaan, mitä perustuslakivaliokunta teki?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Valiokunta kävi läpi hallituksen esityksessä olleita vaihtoehtoja ja totesi, että niitä ei ole riittävästi analysoitu, niin kuin tuossa lausunnossa todetaan – olisi toivottu enemmän analysointia. Valiokunta keskusteli myöskin rokotteesta ja sai selvitystä siitä ja totesi, että sen saadun selvityksen perusteella rokotukseen liittyvät mahdolliset muutokset eivät ole tähän tilanteeseen ratkaisu tavalla, jota hallitus hakee.

Tiedottaja Aki Asola, eduskuntatiedotus:

Kiitoksia, puheenjohtajat! – Tällä hetkellä en näe nyt muita kysymyksiä. Vieläköhän tulisi?

Sanon tähän väliin, että sekä tiedote että valiokunnan lausunto ovat nyt julki ja ne on lähetetty myöskin toimituksiin ja löytyvät myös meidän verkkosivuiltamme.

Onko vielä kysymyksiä toimittajilta? En näe. [Mikrofoni sulkeutuu, joten puheeseen tulee tauko] – Syvä hiljaisuus.

Kiitoksia tästä ja hyvää päivän jatkoa! Tilaisuus on päättynyt. – Kiitoksia.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Hyvää pääsiäistä kaikille! [Toimittajalta: Kiitos! – Antti Häkkänen: Hyvää pääsiäistä!]